

Capitolul I. Noțiunea de obligație civilă

Secțiunea 1. Noțiunea de obligație. Structură

§1. Noțiune. Definiție

1. Terminologic, termenul de obligație provine din latinescul *obligatio* care înseamnă în latina veche a lega pe cineva din pricina neexecutării obligației, termenul evocând astfel ideea de legătură dintre două persoane. De la stadiul inițial de legătură materială s-a ajuns, în evoluția dreptului roman, la o legătură imaterială, în sensul de relație abstractă^[1] dintre creditor și debitor.

Noul Cod civil oferă o **definiție legală**^[2] a noțiunii de obligație în **art. 1164**, articol intitulat conținutul raportului obligațional: *„obligația este o legătură de drept în virtutea căreia debitorul este ținut să procure o prestație creditorului, iar acesta are dreptul să obțină prestația datorată”*. Din analiza art. 1164 se pot desprinde o serie de aspecte importante pentru evocarea noțiunii de obligație.

În primul rând, prin interpretarea titlaturii sub care apare articolul de lege, deducem că redactorii noului Cod civil au urmărit prezentarea generală a noțiunii analizate din perspectiva conținutului acesteia, a drepturilor și obligațiilor subiectelor de drept: debitorul are de procurat o prestație, iar creditorul are dreptul de a obține respectiva prestație. Este de observat că, din perspectiva datorării prestației de către debitor, s-a evitat folosirea termenului de obligație (debitorul are obligația de a procura o prestație), pentru că, altfel, s-ar fi ajuns la rezultatul nedorit – și criticat! – de a se defini obligația prin obligație. Aceasta ar fi explicația – chiar dacă, poate prea simplă! – pentru care, în cuprinsul textului, este utilizată noțiunea de prestație cu prilejul prezentării subiectului

---

^[1] C. Stoicescu, *Curs elementar de drept roman*, Ed. Universul Juridic, București, 2009, p. 218.

^[2] Spre comparație, vechiul Cod civil nu definea noțiunea de obligație.

pasiv. Reiese că nu trebuie să considerăm art. 1164 ca îndepărându-se de la concepția clasică^[1], potrivit căreia:

– terminologic, termenii de obligație și raport obligațional sunt sinonimi, iar

– structural, termenii respectivi sunt deosebiți (obligație = datorie).

Opinăm că este vorba despre o soluție de alegere/politică legislativă, de a prezenta noțiunea de obligație prin prisma conținutului său (și de evitare a definirii obligației prin obligație), și nu despre o tentativă legislativă de înnoire a concepției clasice – adjudecată, de altfel, la nivelul doctrinei majoritare – asupra termenului de obligație.

În al doilea rând, art. 1164 debutează prin reliefaarea specificului obligației de a fi o legătură de drept. Suntem în prezența faimoasei moșteniri romane în materia definirii obligației: „*obligatio est juris vinculum quo necessitate adstringimur alicujus solvenda rei secundum nostrae civitatis jura*”^[2] (obligația este legătura juridică în temeiul căreia suntem, în mod necesar, constrânși să plătim un lucru, după dreptul cetății noastre).

§2. Sensurile noțiunii de obligație. Noțiunea de îndatorire

2. Termenul de obligație are mai multe înțelesuri, dintre care primele două sunt principale:

(i) *în sens larg*, prin obligație se înțelege **raport juridic obligațional**. Este înțelesul pe care îl reținem în scopul formulării definiției doctrinare a noțiunii de „obligație”, ca fiind acel raport juridic în conținutul căruia intră dreptul subiectului activ, denumit creditor, de a cere subiectului pasiv, denumit debitor, de a da, de a face sau de a nu face ceva, sub sancțiunea de a recurge la forța de constrângere a statului în caz de neexecutare de bunăvoie. Raportul juridic obligațional este format din două laturi: activă (dreptul de creanță aparținând subiectului activ, creditorul) și pasivă (datoria ce incumbă debitorului);

^[1] În sens contrar, P. Vasilescu, *Drept civil. Obligații*, Ed. Hamangiu, București, 2012, p. 6.

^[2] C. Stoicescu, *op. cit.*, p. 219.

(ii) *în sens restrâns*, termenul de obligație este sinonim cu cel de **datorie**, desemnând numai latura pasivă a raportului juridic obligațional;

(iii) *al treilea înțeles* al noțiunii de obligație este unul *particular*, desemnând **înscrișul constatator** al unui drept de creanță având ca obiect o sumă de bani, înscriș numit obligațiune sau obligație. Ca și natură juridică, obligațiunile sunt titluri de credit, pot fi nominative, la ordin sau la purtător.

Se consideră că unul dintre sensurile noțiunii de obligație este și acela de îndatorire: „*în cel de-al doilea sens, mai larg, utilizat în limbajul juridic curent, termenul de obligație desemnează orice îndatorire juridică, noțiune generică, prin care înțelegem atât îndatoririle juridice generale, cât și cele speciale, particulare, personale pe care le avem în societate*”^[1].

3. În ceea ce ne privește, apreciem că util pentru materia teoriei generale a obligațiilor este de a stabili dacă din punct de vedere tehnic-juridic îndatorirea poate să fie supusă regimului obligațiilor civile, și nu de a explica obligația prin îndatorire. Noțiunea de obligație are un sens eminentement tehnic^[2] și de aceea nu este indicat să ne-o explicăm printr-un sinonim aparținând mai curând vorbirii curente decât limbajului juridic, mai cu seamă că termenul de îndatorire nu are o natură bine stabilită în dreptul civil. În plus, se ajunge la paradoxul – mai ales pentru practicieni și studenți – de a afla la un moment dat că nu orice îndatorire reprezintă o obligație civilă, după ce, în definirea obligației s-a utilizat referirea la noțiunea de îndatorire.

Corect este să ne reprezentăm noțiunea de obligație prin sintagma moștenită din dreptul roman, sintagmă preluată de noul Cod civil și de majoritatea doctrinei: de a fi **o legătură de drept**. Apoi, pentru o bună însușire a noțiunii de obligație putem proceda la o comparație cu drepturile reale.

Concret, relația dintre obligație și îndatorire se impune a fi precizată în domeniul contractual, în ipoteza impunerii pe cale legală și jurisprudențială a unor obligații (sau îndatoriri?) părți-

[1] L. Pop, I.-F. Popa, S.I. Vidu, *Tratat elementar de drept civil. Obligațiile*, Ed. Universul Juridic, București, 2012, p. 13.

[2] Ph. Stoffel-Munck, *L'abus dans le contrat*, L.G.D.J., Paris, 2000, p. 141.

lor contractante, în completarea clauzelor expres prevăzute. În temeiul noului Cod civil, sunt de analizat art. 1170 și art. 1272.

§3. Structura raportului juridic de obligație

4. Potrivit doctrinei tradiționaliste reprezentative^[1], în structura obligației civile se regăsesc trei elemente: subiectele, conținutul și obiectul.

3.1. Subiectele (părțile)

5. Subiect (parte) al raportului juridic de obligație poate fi orice persoană fizică sau juridică. Subiectul activ – creditorul – este titularul dreptului de creanță ce formează latura activă a raportului juridic obligațional. Subiectul pasiv – debitorul – este cel care trebuie să îndeplinească prestația asumată (de a da, a face sau a nu face).

Calitatea de parte sau subiect poate să-i revină unei singure persoane fizice/juridice (cazul obligației civile pure și simple) sau mai multor subiecte active (cazul obligațiilor complexe cu pluralitate de creditori) sau pasive (cazul obligațiilor complexe cu pluralitate de debitori).

3.2. Conținutul

6. Conținutul raportului juridic de obligație este format din dreptul de creanță (latura activă a raportului) ce aparține creditorului, ca element activ al patrimoniului acestuia, și obligația (latura pasivă a raportului) ce-i incumbă debitorului, ca element pasiv al patrimoniului acestuia, obligație corespunzătoare dreptului de creanță.

3.3. Obiectul

7. Obiectul raportului juridic de obligație reprezintă **conduita concretă** la care este îndrituit subiectul activ și la care este ținut subiectul pasiv. Conform **art. 1226 C. civ.:** „(1) *Obiectul obligației este prestația la care se angajează debitorul.* (2) *Sub sancțiunea*

---

^[1] C. Stătescu, C. Bîrsan, *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor*, Ed. Hamangiu, București, 2009, p. 2-4.

nulității absolute, el trebuie să fie determinat sau cel puțin determinabil și licit”.

Obiectul raportului juridic de obligație a fost desemnat în mod diferit:

(i) într-o opinie, obiectul obligației este conceput ca o prestație pozitivă – a da, a face –, și ca o abținere – a nu face ceva la care, în lipsa obligației asumate, debitorul ar fi fost îndreptățit^[1];

(ii) într-o altă opinie, obiectul obligației este desemnat prin denumirea generică de prestație, indiferent că el constă într-o conduită pozitivă sau negativă^[2].

Obiectul raportului juridic obligațional nu trebuie confundat cu obiectul contractului sau actului juridic: obiectul raportului juridic obligațional constă în conduita pe care o poate pretinde creditorul debitorului său, iar obiectul contractului sau actului juridic reprezintă operația juridică urmărită de părți.

8. Astfel, cu referire la **obiectul contractului, art. 1225 C. civ.** prevede: „(1) *Obiectul contractului îl reprezintă operațiunea juridică, precum vânzarea, locațiunea, împrumutul și altele asemenea, convenită de părți, astfel cum aceasta reiese din ansamblul drepturilor și obligațiilor contractuale.* (2) *Obiectul contractului trebuie să fie determinat și licit, sub sancțiunea nulității absolute.* (3) *Obiectul este ilicit atunci când este prohibit de lege sau contravine ordinii publice ori bunelor moravuri”.*

Articolul 1225 confirmă teza modernă a doctrinei care definește obiectul contractului ca fiind **operațiunea juridică** prin care părțile dau naștere, modifică sau sting raporturi juridice de obligații^[3]. Spre deosebire de C. civ. 1864, care definea obiectul convențiilor prin intermediul obiectului obligației (art. 962), noul Cod civil operează o dublă distincție între: obiectul contractului și obiectul obligației (art. 1225-1226), pe de o parte, și obiectul contractului și conținutul contractului (art. 1272), pe de altă parte. Alineatul (1) al art. 1225 evocă noțiunea de obiect al contractului drept o operațiune juridică, printr-o enumerare exemplificativă a

^[1] C. Stătescu, C. Bîrsan, op. cit., p. 3.

^[2] L. Pop, *Tratat de drept civil. Obligațiile*. Volumul I. Regimul juridic general, Ed. C.H. Beck, București, 2006, p. 30.

^[3] L. Pop, *Tratat de drept civil. Obligațiile*. Volumul II. Contractul, Ed. Universul Juridic, București, 2009, p. 307.

unor operațiuni juridice specifice (precum vânzarea, locațiunea, împrumutul și altele asemenea), dar și prin trimitere la ansamblul drepturilor și obligațiilor contractuale, acestea formând conținutul contractului^[1].

Condițiile de validitate ale obiectului contractului sunt reglementate în mai multe dispoziții ale noului Cod civil: obiectul contractului trebuie să fie determinat și licit, conform alin. (1) și (3) ale art. 1225 și art. 1227, care detaliază și explică, în parte, fiecare dintre condițiile enumerate. Obiectul contractului este determinat, prin precizarea operațiunii juridice respective, de către părți, în mod expres, sau prin trimitere la ansamblul drepturilor și obligațiilor contractuale [alin. (1) al art. 1225] și este licit prin raportare la alin. (3) al art. 1225. Caracterul licit al obiectului contractului trebuie privit în legătură și cu principiul libertății contractuale, în sensul că părțile sunt libere să agreeze asupra oricăror operațiuni juridice, însă în limitele legilor imperative, ale ordinii publice și ale bunelor moravuri.

Spre deosebire de art. 1225-1226 C. civ., C. civ. 1864 nu distingea între *obiectul contractului* și *obiectul obligației* născută din respectivul contract. În sprijinul concepției noii reglementări din art. 1226, în literatura juridică franceză s-a atras atenția asupra faptului că regulile aplicabile obiectului contractului nu trebuie confundate cu cele aplicabile obiectului obligației, deoarece pot exista operații juridice interzise și prestații stipulate, licite, și, invers, operații juridice valabile și prestații stipulate, interzise de lege^[2].

9. Conform alin. (1) al art. 1226 C. civ., obiectul obligației este prestația la care se angajează debitorul. Prestația reprezintă conduita concretă sau particulară a subiecților obligației/ raportului juridic obligațional și poate consta într-o acțiune, când prestația este pozitivă, sau într-o inacțiune sau abstențiune, când

---

^[1] Distincția dintre obiectul contractului și conținutul contractului este necesară, întrucât prima noțiune reprezintă o operațiune juridică, convenită de părți și denumită sau nu de lege sau de acestea, iar a doua noțiune este formată din ansamblul drepturilor și obligațiilor concrete ale părților și reglementată în art. 1272.

^[2] H.,L.,J. Mazeaud, Fr. Chabas, *Leçons de droit civil*, tome II, premier volume, Obligations, Théorie générale, 9ème édition, par Fr. Chabas, Montchrestien, Paris, 1998, p. 232.

prestația este negativă^[1]. Obiectul obligației constă întotdeauna în prestația sau prestațiile promise ale părților, iar în ipoteza obligației izvorâte dintr-un contract translativ/constitativ de drepturi, obiectul acesteia nu trebuie confundat sau redus la bunul material asupra căruia poartă dreptul transmis/constituit^[2]. Doctrina franceză interpretează noțiunea de lucru sau bun ca obiect al obligației în mod obligatoriu în sens larg sau juridic (însemnând prestația), și nu în sens restrâns sau material^[3].

Conduitele concrete și diversificate ale părților contractante au generat o importantă clasificare a obligațiilor, în funcție de mai multe criterii în: obligații de a da, a face, a nu face și obligații monetare sau în natură^[4].

Conform noului Cod civil, obiectul obligației – prestația – trebuie să îndeplinească două **condiții de validitate**:

a) obiectul obligației **să fie determinat** (sau **cel puțin determinabil**); în cazurile în care prestația constă în a da un bun individual determinat sau bunuri generice, cerința caracterului ei determinat capătă aspecte specifice, reglementate de noul Cod civil în art. 1229-1234, aspecte cunoscute, tradițional, în teoria și practica juridică, sub cerința existenței bunului: de observat că, în art. 1226, nu este prevăzută nici expres, nici indirect, cerința ca bunul să existe.

b) obiectul obligației **să fie licit**, sub sancțiunea nulității absolute, conform alin. (2) al art. 1226. În privința caracterului licit în ipotezele prestației de a da un bun determinat/bunuri generice, sunt de observat dispozițiile **art. 1229 C. civ.:** „*Numai bunurile care sunt în circuitul civil pot face obiectul unei prestații contractuale*”. Articolul 1229 reia, într-o formulare diferită, prevederile art. 963 C. civ. 1864, stipulând că numai bunurile care sunt în circuitul civil pot face obiectul unei prestații. Bunurile care pot forma obiectul actelor juridice fac parte din circuitul civil, cu excepția acelor care, din motive de ordine publică sau de bune moravuri, sunt considerate în afara circuitului civil;

[1] L. Pop, op. cit., vol. I, p. 29.

[2] H.,L.,J. Mazeaud, Fr. Chabas, op. cit., p. 232.

[3] H.,L.,J. Mazeaud, Fr. Chabas, op. cit., p. 232; Fr. Terré, Ph. Simler, Y. Lequette, Droit civil. Les obligations, Dalloz, Paris, 2002, p. 271.

[4] Fr. Terré, Ph. Simler, Y. Lequette, op. cit., p. 271-272.

În fine, din interpretarea art. 1227-1228, adăugăm **o condiție negativă: obiectul obligației nu trebuie să existe în mod obligatoriu la momentul nașterii obligației.** În explicarea acestei cerințe negative, ne vom axa pe analiza art. 1227-1228, primul tratând situația imposibilității inițiale a obiectului, iar al doilea, bunurile viitoare.

Astfel, potrivit **art. 1227 C. civ.:** „*Contractul este valabil chiar dacă, la momentul încheierii sale, una dintre părți se află în imposibilitate de a-și executa obligația, afară de cazul în care prin lege se prevede altfel*”. Deși noțiunile de obiect al obligației și obiect al contractului nu trebuie confundate, între ele există interferențe sau intercondiționări, art. 1227 ilustrând această observație. Din dispozițiile art. 1227 rezultă că un contract este valabil, chiar dacă la momentul contractării, una dintre părți se află în imposibilitate de a-și executa obligația; nu există prevedere referitoare la cunoașterea, de către cealaltă parte, a acestei situații, de unde se poate deduce că legea nu acordă, de principiu, efecte juridice faptului cunoașterii/necunoașterii de către creditor a imposibilității debitorului de a-și îndeplini obligația la epoca contractării. Prin comparație cu dispozițiile art. 1226 alin. (2) – cu referire la condițiile obiectului obligației – prestația este determinată, dar nu poate fi îndeplinită de debitor^[1], art. 1227 nu face distincție după cum imposibilitatea este absolută sau relativă, materială sau juridică, permanentă sau temporară; totuși, soluția legislativă a salvagărdării contractului este în acord cu o imposibilitate materială sau juridică temporară și relativă, prin raportare la momentul contractării. În doctrină se apreciază că obligația este nulă numai atunci când este vorba despre o imposibilitate absolută de executare a prestației, nu și în cazul unei imposibilități relative^[2].

Cu referire la bunurile viitoare, **art. 1228 C. civ.** prevede că: „*În lipsa unei prevederi legale contrare, contractele pot purta și asupra bunurilor viitoare*”. Noțiunea de bun viitor în contextul art. 1228 trebuie interpretată în sens larg, cuprinzând nu numai

[1] În ipoteza imposibilității de executare, trebuie avute în vedere și dispozițiile art. 1557 reglementând soluția desființării contractului pentru imposibilitatea de executare survenită pe parcursul derulării raportului juridic obligațional. Art. 1227 și art. 1557 diferă prin raportarea deosebită în timp a existenței imposibilității: la momentul contractării, respectiv, pe parcursul derulării contractului, concomitent cu atributele imposibilității de a fi totală, definitivă și de a privi o obligație importantă.

[2] L. Pop, op. cit., vol. I, p. 39.

lucrurile materiale, ci și drepturile. Articolul 1658 alin. (2) C. civ. prevede că atunci când bunul nu se realizează, contractul nu produce niciun efect, trimițând la soluția caducității reținută în doctrină, alături de posibilitatea obligării la daune-interese a vânzătorului culpabil. Sancțiunile prevăzute în caz de nerealizare a bunurilor viitoare sunt străine, așadar, de ideea anulării/nulității contractului, de unde rezultă că cerința ca bunul să existe la momentul contractării nu reprezintă o condiție de valabilitate a obiectului obligației.

10. Tabloul prezentării obiectului obligației nu ar fi complet dacă nu am avea în vedere și dispozițiile art. 1230-1232.

Articolul 1230 reglementează soluția **valabilității contractelor asupra bunurilor altei persoane**, străine de contract: obligația asumată de o persoană de a transmite proprietatea unui lucru este valabilă independent de puterea acelei persoane de a dispune de lucru în momentul încheierii contractului. Trebuie operată diferența între valabilitatea contractului și neproducerea efectelor translativ sau constitutive de drepturi reale. Potrivit noului Cod civil, contractul asupra bunului viitor produce efecte translativ/constitutive de drepturi reale supuse momentului realizării bunului, în timp ce contractul asupra bunului altuia nu are efecte translativ/constitutive directe în legătură cu bunul respectiv.

Precizarea calității prestației (în cazul obligației de a face) sau obiectului acesteia (în cazul obligației de a da) nu constituie o cerință a validității obiectului raportului juridic obligațional, fiind în prezența unei detalieri sub aspect calitativ a prestației stipulate de părți într-o manieră doar determinabilă, conform art. 1226 alin. (2). Noul Cod civil consacră dispoziții speciale în privința determinării calității obiectului, potrivit art. 1231. Textul se referă la situațiile lipsei sau insuficienței precizării contractuale a calității prestației sau a obiectului acesteia, presupunându-se, totodată, că cerințele legale ale validității prestației sunt îndeplinite, în conformitate cu prevederile alin. (2) al art. 1226.

Legea suplinește voința părților sub aspectul **determinării calitative a prestației sau a obiectului acesteia**, reglementare nouă, sub aspectul ei general, în legislația națională.

În fine, conform art. 1232, **determinarea obiectului** se poate realiza **prin intermediul unui terț**; se consacră valabilitatea de

principiu a convențiilor prin care părțile încredințează stabilirea unui element contractual (cel mai adesea prețul) unei a treia persoane, străine de contract. Asemenea situații pot fi întâlnite atunci când unul sau mai multe dintre elementele contractului presupun un anumit grad de specificitate, tehnicitate sau profesionalism, necesitând intervenția unei persoane specializate. Soluția preconizată de lege este că partea dezavantajată poate cere instanței stabilirea unui preț rezonabil; desigur, în varianta neintervenției terțului, nu este exclus ca ambele părți să se adreseze instanței, nu doar una dintre ele. Intervenția instanței în contract este în acord cu intenția părților de a delega determinarea unui element al contractului unui terț și, implicit, de a renunța, *ab initio*, la încercarea de negociere sub acest aspect.

3.4. Importanța sancțiunii în clasificarea obligațiilor

11. Într-o altă opinie^[1], se consideră că în structura obligației mai trebuie adăugat un al patrulea element: sancțiunea, considerat element util pentru clasificarea obligațiilor în civile perfecte și imperfecte. Considerăm că este important să observăm că structura obligației civile cu elementele sale constante – subiecte, conținut, obiect – este inerentă oricărei obligații și evidențiază aspectul static al obligațiilor, în timp ce sancțiunea obligațiilor reliefează aspectul dinamic al obligațiilor și poate să apară în faza executării obligațiilor doar dacă debitorul nu-și îndeplinește voluntar obligația.

Astfel, sancțiunea reprezintă un criteriu de clasificare a obligațiilor civile în:

– **obligații civile perfecte**, care sunt acele obligații care pot fi aduse la îndeplinire în mod silit, prin apel la forța de constrângere a statului, în caz de neexecutare de bunăvoie de către debitor. Reprezintă majoritatea obligațiilor civile și se mai numesc și obligații înzestrate cu acțiune în justiție, deoarece aceasta reprezintă cel mai eficace mod de constrângere a debitorului^[2].

– **obligațiile naturale** apar ca niște obligații civile degradate și sunt susceptibile numai de executare voluntară de către debitor, lipsind posibilitatea apelării la forța de constrângere a statului

[1] L. Pop, I.-F. Popa, S.I. Vidu, op. cit., p. 14.

[2] C. Stătescu, C. Bîrsan, op. cit., p. 8; L. Pop, op. cit., vol. I, p. 81.

pentru executarea lor. Obligațiile naturale se mai numesc civile imperfecte sau neînregistrate cu acțiune în justiție^[1].

Plata efectuată în temeiul obligației naturale este supusă restituirii, nu pentru că nu ar fi existat datorica, ci pentru că debitorul nu a cunoscut că obligația sa nu este perfectă. Conform art. 1471: „*Restituirea nu este admisă în privința obligațiilor naturale care au fost executate de bunăvoie*”.

Obligațiile naturale se subdivid în:

– obligații *avortate*: sunt obligațiile născute fără vitalitate din contracte nevalabile (pentru vicii de consimțământ, lipsa formei autentice, lipsa capacității de exercițiu sau capacitate restrânsă).

– obligații *degenerate*: sunt obligațiile care s-au născut valabile, fiind la origine obligații civile perfecte, dar care și-au pierdut eficacitatea ca efect al prescripției extinctive^[2].

Executarea de bunăvoie a obligațiilor naturale presupune că debitorul a efectuat plata cunoscând faptul că creditorul este lipsit de orice mijloc de constrângere, fiind în prezența unei obligații civile devenite imperfecte sau naturale: de exemplu, debitorul este conștient că îndeplinește o prestație în baza unui contract nul sau că obligația executată este prescrisă. *Per a contrario*, dacă debitorul a executat plata fără să cunoască faptul nașterii unei obligații naturale avortate, respectiv faptul transformării obligației perfecte în naturală degenerată, el poate, în temeiul art. 1471, să solicite restituirea plății.

Secțiunea a 2-a. Noțiunea de obligație contractuală

§1. Criteriile de delimitare a unei obligații contractuale

12. Este important să cunoaștem calificarea obligațiilor în contractuale și extracontractuale pentru a aplica în mod corect regulile juridice în caz de neexecutare a acestora. Astfel, numai obligațiile contractuale beneficiază de remedii specifice: excepția de neexecutare, rezoluțiunea, rezilierea, răspunderea contractuală.

^[1] C. Stătescu, C. Bîrsan, op. cit., p. 8; L. Pop, op. cit., vol. I, p. 81.

^[2] L. Pop, op. cit., vol. I, p. 81.

În materia raporturilor juridice de sorginte contractuală, un autor român observa, anterior anului 1989, că „*există obligații de bună-credință, dar există și obligații independente de aceasta, cum sunt toate obligațiile contractuale ce trebuie îndeplinite ca o consecință a principiului potrivit căruia convențiile au putere de lege între părți, precum și ca urmare a unor obligații prestabilite prin acte normative*”^[1].

Rezultă trei categorii distincte de obligații care trebuie îndeplinite, reflectate de noul Cod civil, după cum urmează:

(i) obligația de executare a contractului cu bună-credință: este prevăzută în art. 1170 C. civ., dar stabilirea concretă a noțiunii bune-credințe este în sarcina doctrinei și jurisprudenței; pe alocuri, totuși, legiuitorul prevede ce se înțelege prin buna-credință și ce consecințe există în caz de rea-credință: art. 1183 C. civ.;

(ii) obligațiile contractuale stipulate de părți: pentru stingerea lor valabilă prin plată, legea prevede criteriul diligenței bunului proprietar, conform art. 1480;

(iii) obligațiile prestabilite prin lege (echitate): sunt acele obligații stipulate fie prin norme imperative (de la care părțile nu pot deroga), fie prin norme supletive (în tăcerea părților contractante) și care pot avea funcția de completare a conținutului contractului sau de precizare a consecințelor în caz de răspundere contractuală (art. 1272, art. 1531 și urm. C. civ.).

În demersul identificării veritabilelor obligații contractuale, au fost depistate două criterii: criteriul voluntarist (sau sursa obligației) și criteriul funcționalist (sau funcția îndeplinită de obligațiile contractuale); accentul este pus pe criteriul funcționalist, potrivit căruia contractul este instrumentul juridic prin care părțile urmăresc să realizeze o anumită operație economică, iar obligațiile contractuale sunt instrumentele tehnice prin care contractul își va produce scopul urmărit^[2].

Așadar, nu toate obligațiile în legătură cu un contract sunt obligații contractuale, cu consecința imposibilității sau inoportunității aplicării remediilor contractuale (excepția de neexecutare,

^[1] D. Gherasim, *Buna-credință în raporturile juridice civile*, Ed. Academiei Republicii Socialiste România, București, 1981, p. 51.

^[2] M. Faure-Abbad, *Le fait générateur de la responsabilité contractuelle. Contribution à la théorie de l'inexécution du contrat*, L.G.D.J., Université de Poitiers, Collection de la Faculté de Droit et de Sciences Sociales, 2003, p. 31.

rezoluțiunea, rezilierea, răspunderea contractuală). Sau, cum se exprima un autor francez: „*l’obligation dans le contrat n’est pas la même chose que l’obligation contractuelle*”^[1].

Pentru susținerea afirmațiilor precedente, două aspecte vor fi dezvoltate:

- calificarea obligației de a acționa cu bună-credință cu prilejul încheierii și executării contractului (art. 1170 C. civ.);
- completarea conținutului contractului în conformitate cu art. 1272 C. civ.

13. În legătură cu primul aspect, în cadrul prezentei secțiunii^[2] ne vom mărgini la a semna că, alături de o parte din doctrina franceză,^[3] considerăm că **obligația de acționa cu bună-credință** nu este contractuală, ci legală; mai mult, în dreptul francez ea este considerată îndatorire, și nu obligație contractuală, tocmai pentru a o delimita și mai mult de obligația contractuală veritabilă sau *stricto sensu*, căreia i se pot aplica remediile contractuale.

În concluzie, *reprezintă o obligație contractuală acea obligație ce constituie un instrument al realizării scopului contractual și a cărei neexecutare îi permite creditorului să apeleze la un remediu în scopul obținerii avantajului urmărit prin încheierea contractului*^[4].

S-a afirmat că, de cele mai multe ori, vinovată pentru considerarea obligației de bună-credință ca fiind contractuală este (simpla) obișnuință în exprimare^[5]. Doar că tributul plătit obișnuinței se poate solda cu tendința de recurgere la unele remedii contractuale clasice pentru sancționarea nerespectării obligației de bună-credință. Nerespectare din partea cui: a debitorului unei obligații primare sau a creditorului acestei obligații?

[1] Ph. Stoffel-Munck, op. cit., p. 132.

[2] Pentru detalii, trimitem la secțiunea *Bună-credință în executarea obligațiilor contractuale*.

[3] Ph. Stoffel-Munck, op. cit., p. 132; H. Ramparany-Ravololomiarana, *Le raissonable en droit des contrats*, L.G.D.J., Université de Poitiers, Collection de la Faculté de Droit et de Sciences Sociales, 2009, p. 60 și urm.; M. Faure-Abbad, op. cit., p. 121 și urm.

[4] M. Faure-Abbad, op. cit., p. 31 și p. 118.

[5] Ph. Stoffel-Munck, op. cit., p. 133.

14. Cu referire la **debitor**, nerespectarea obligației de bună-credință se poate întrepătrunde cu executarea obligației primare sau a prestației caracteristice a contractului. Fără a intra în detalii – pentru care trimitem la secțiunea „*Bună-credință în executarea obligațiilor contractuale*” – insistăm asupra ideii că violarea obligației de a acționa cu bună-credință nu reprezintă, în sine, o neexecutare a contractului^[1].

De aceea, remediile contractuale vor fi, de principiu, inaplicabile, cu unele nuanțări:

– excepția de neexecutare nu poate fi opusă pentru nerespectarea obligației de bună-credință^[2];

– rezoluțiunea/rezilierea este aplicabilă, cu titlu de excepție, la modul condiționat de efectul nerespectării obligației de bună-credință asupra posibilității de realizare a scopului contractual, în funcție și de obiectul (sau natura) contractului: în contractele care presupun o doză crescută de încredere între parteneri, se poate ajunge la rezoluțiune numai prin intermediul unei eventuale incidențe nefaste pe care să o aibă nerespectarea obligației de bună-credință asupra executării obligațiilor primare ale contractului^[3];

– daunele-interese contractuale, ca formă de manifestare a răspunderii contractuale, sunt inaplicabile dacă este vorba despre nerespectarea obligației de bună-credință (de pildă, neloyalitatea debitorului), dar neînsoțită de neexecutarea obligației debitorului^[4].

Cu privire la ultimul aspect, s-a afirmat de o manieră tranșantă că în privința nerespectării obligației de bună-credință din partea debitorului, se aplică, de regulă, răspunderea delictuală^[5].

Însă, dacă nerespectarea bunei-credințe se manifestă prin intenția sau culpa gravă a debitorului în neexecutarea obligației caracteristice, problema de drept este a dolului în neexecutarea obligației caracteristice, cu consecința angajării răspunderii contractuale agravante (repararea inclusiv a prejudiciilor imprezibile).

^[1] În același sens, *Ph. Stoffel-Munck*, op. cit., p. 107: lipsa de loialitate nu constituie o neexecutare a contractului.

^[2] *M. Faure-Abbad*, op. cit., p. 120; *Ph. Stoffel-Munck*, op. cit., p. 146.

^[3] *M. Faure-Abbad*, op. cit., p. 119; *Ph. Stoffel-Munck*, op. cit., p. 142-145.

^[4] *M. Faure-Abbad*, op. cit., p. 121.

^[5] *Ph. Stoffel-Munck*, op. cit., p. 162.

15. Cu referire la **creditor**, nerespectarea obligației de bună-credință se manifestă, pe de o parte, sub forma abuzului de drept în exercitarea unor prerogative contractuale^[1], iar pe de altă parte, este de observat că acest aspect este absorbit de noua legislație prin următoarele reglementări noi: obligația de minimalizare/evitare a prejudiciului, punerea în întârziere a creditorului, prejudiciul imputabil creditorului.

16. În vederea **completării conținutului contractului** pe cale jurisprudențială, există două temeuri legale posibile: art. 1170 C. civ. [art. 1134 alin. (3) C. civ. fr.] și art. 1272 C. civ. (art. 1135 C. civ. fr.). În dreptul francez există controverse în legătură cu calificarea ca veritabile obligații contractuale a noilor obligații impuse părților în temeiul celor două texte legale semnalate. Doctrina majoritară, în aplicarea criteriului funcționalist al definirii obligației contractuale, este în sensul că reprezintă veritabile obligații contractuale doar acelea deduse din aplicarea art. 1135 C. civ. fr.^[2] (art. 1272 C. civ.), deoarece sunt destinate exclusiv pentru satisfacerea obiectivului urmărit de părți la încheierea contractului.

Potrivit noului Cod civil, considerăm că însăși denumirea marginală a art. 1272 „conținutul contractului” este edificatoare în soluționarea problemei menționate: vor intra în câmpul contractual obligațiile impuse pe cale jurisprudențială prin interpretarea și aplicarea art. 1272 (în temeiul practicilor statornicite între părți, a uzanțelor și a echității). Astfel de obligații sunt denumite în literatura franceză urmări veritabile^[3] sau urmări naturale^[4] ale contractului (de exemplu: obligația bancherului de a-l informa pe client asupra operațiunilor pe care le va întreprinde în legătură cu executarea unui contract de depozit având ca obiect titluri de valoare; obligația angajatorului de a asigura adaptarea profesională a salariatului). Aceste obligații atrag unele sau altele dintre remediile contractuale în măsura în care devin parte din structura unei obligații contractuale primare sau dacă, deși sunt obligații

^[1] Pentru detalii, trimitem la secțiunea *Buna-credință în executarea obligațiilor contractuale*.

^[2] Ph. Stoffel-Munck, op. cit., p. 81 și urm.; H. Ramparany-Ravololomiarana, op. cit., p. 63.

^[3] H. Ramparany-Ravololomiarana, op. cit., p. 65 și urm.

^[4] M. Faure-Abbad, op. cit., p. 77.